

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE — SOCIOLOGIE

Director: **DEM. I. DOBRESCU**
Președintele Uniunii Avocaților din România

COMITETUL DE REDACȚIE:

TR. ALEXANDRESCU
Avocat, Direct. Contenc. B-cci
G-le a Țărei Românești

ALEX. CERBAN
Profesor la Facultatea
de Drept, București

IOSEF G. COHEN
Avocat
membru Cons. legislativ

GR. CONDURATU
Fost Consilier la C. de Apel
București, Avocat

RÉNÉ DEMOGUE
Profesor la Facultatea
de Drept din Paris

V. DONGOROZ
Dr. în Drept din Buc.
Avocat

ALFRED JUVARA
Dr. în Drept din Paris
Avocat

D. NEGULESCU
Profesor la Facultatea
de Drept, București

I. GR. PERIȚEANU
Avocat

C. SIPSOM
Profesor la Facultatea
de Drept, București

C. STOIANOVICI
Dr. în Drept din Paris
Avocat

GR. TRANCU-IAȘI
Fost Ministru al Muncii
Avocat

P. VASILESCU
Dr. în Drept din Paris
Avocat

AL. VELESCU
Dr. în Drept din Buc.
Avocat

ALBERT WAHL
Profesor la Facultatea
de Drept din Paris

Secretar de Redacție: **E. C. DECUSARA**, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticii Judiciare

Membrii corespondenței pentru Paris: **EDOUARD LÉVY** și **SILVIU KRAINIC**, D-ri în Drept, Avocați, Paris

ABONAMENTUL

Un an p. B-cci, Case Com. și Autorit. 900 lei
" Avocați 600 "
" Magistrați 500 "
6 luni prețul de sus pe jumătate

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMANĂ

In lunile Iulie și August
apare odată la 2 săptămâni

Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția și Administrația

București, Artele, 5 și Rahovei, 5
Lângă Palatul Justiției

TELEFON 13/29

A apărut în Editura *Curierul Judiciar* primul volum din **Biblioteca Legilor uzuale Adnotate**, care cuprinde: **Legea autentificării actelor** (Ediția II) revăzută și completată cu doctrina și jurisprudența până la zi și **Legea de unificare și organizare a Corpului de avocați**, comentate de cunoscutul publicist și avocat d-l **A. Lascarov-Moldovanu**.

Ambele aceste legi sunt însoțite în afară de comentarii, doctrină și jurisprudență până la zi și de **Expunerile de motive**, **Desbaterile parlamentare** complete și **Indice alfabetic**, care înlesnește foarte mult cercetările.

Prețul cu care s'a pus în vânzare este de lei **80** la care se adăoga lei 5 pentru porto postal recomandat.

S'a pus sub presă **No. 2** cuprinzând „**Constituția**” textul nou din 1923 în comparație cu textul vechi, comentată și adnotată de avocații **Al. Lascarov-Moldovanu** și **Sergiu D. Ionescu** cu **Doctrina, Jurisprudența și Desbaterile parlamentare** în extenso sub fiecare articol.

SUMAR

— *Manual de Drept civil Român în comparație cu Dreptul austriac, maghiar și rusesc, precum și alte legiuiri streine.* — *Codul civil actual. Elaborarea lui*, de d-l prof. D. Alexandrescu;
— *Tariful advocațional*, de d-l avocat dr. Ioachim Tolciu;
— *Principiul «Dura lex sed lex» și E-hitatea*, de d-l avocat Fl. Frumosu;
— *O propunere în ce privește executarea cărților de judecată civilă*, de d-l judecător Trajan Scriban

Jurisprudență:

— Curtea de Casație s. 1: *Elena Brăescu cu Iosef Biss și alții* (Chiriași cari cer reducerea chirii la Comisiunile arbitrale, pe motiv că chiria ce plătesc este mai mare ca cea legală. Necompetința comisiilor d'a se pronunța. Art. 18, 38, 39 și 48 din legea chiriilor din 1924);

— Casație s. II: *Elena Caliticos, condamnată la amendă și despăgubiri civile* (Dacă femeia măritată poate fi condamnată la despăgubiri civile fără autorizația soțului);

— Idem: *Colonel C. Dragu și alții* (Dacă, și când partea civilă poate face recurs în Casație, în materie corecțională sau criminală? Art. 396, 411 și 412 Pr. penală), cu o *Notă* de d-l avocat Vintilă Dongoroș;

— Curtea de apel Iași s. II: *Direcția C. F. R. cu X și Y* (Perimare. Quasi deli. t. Acțiune izvorâtă din accidentul dela Ciurea. Dacă această acțiune este civilă sau comercială? Art. 3 și 4 C. com.; art. 998 și urm. C. civil și art. 257 Pr. civilă), cu o *Notă* de d-l avocat Alexandru Alexandrini.

MANUAL DE DREPT CIVIL ROMÂN

IN COMPARAȚIE

Cu Dreptul austriac, maghiar și rusesc

Precum și alte legiuiri streine

D-l Ministru al Justiției a însărcinat pe decanul facultății de drept din Iași, d-l prof. D. Alexandrescu (alegere a nu putea fi mai bună), să întocmească în cel mai scurt timp posibil un Manual de drept civil român, în comparație cu dreptul austriac, maghiar și rusesc.

Vom reproduce din această importantă și folositoare lucrare, Introducerea și Titlul preliminar, pentru ca fiecare să poată vedea modul cum ea este alcătuită. Incepem astăzi cu Introducerea, rămânând ca, în numărul viitor, să publicăm Titlul preliminar.

CODUL CIVIL ACTUAL. ELABORAREA LUI.

1 — Codul civil care ne cârmuește astăzi, n'a fost votat de Corpurile legiuitoare. El este eșit din lovitura de stat dela 1864.

El a fost elaborat în șase săptămâni de către Consiliul de stat, după mesajul lui Cuza-Vodă din 11 Iulie 1864.

Acest mesaj recomandă codul Italian, care pe atunci eră în stare de proiect; Președintele Cons. de stat, C. Bosianu, lăsând însă la o parte codul italian, pe care mult mai târziu l-au adoptat Bulgarii, deși acest cod este cu mult superior celui francez, fiindcă este mai nou, a luat pe acest din urmă și l-a împărțit membrilor Consiliului de stat, cari erau: I. Strat, Alex. Papadopol-Calimach, Gh. Vernescu, Gh. Apostoleanu, Alex. Crețescu, etc.

Aceștia au elaborat întregul cod civil în șase săptămâni, în care nu s'au ținut decât

vreo două sau trei ședințe. Nu trebuie deci să ne mirăm de lacunele, contradicțiile, nepotrivirile și erorile ce cuprinde acest cod. Față cu lipsa de unitate și de scurtul timp în care el a fost lucrat, ne prinde chiar mirarea că n'a eșit mai defectuos decât este în realitate.

Regretatul profesor și jurisconsult *G. Mârzescu*, este acela care, sunt acum vreo 30 de ani, a descoperit că redactorii codului actual au avut în vedere și unele dispoziții din codul italian. El descoperise vreo 11 articole de origină italiană. Noi însă am găsit mai multe și, după toate probabilitățile, nu le-am semnalat pe toate.

Textele care corespund articolelor din codul italian, sunt următoarele: Art. 349, 502, 743 § 2, 751, 756, 761, 828, 942, 967, 971, 986, 1003, 1018 § 3, 1073, 1074 § 2, 1080, 1110, 1183, 1298 *in fine*, 1418, 1483, 1436 § 1, 1504, 1533, 1536 § 1, 1576, 1579 § 3, 1669 § ultim, etc.

Punând, în adevăr, aceste texte față în față cu acele din codul italian, vedem că ele sunt reproducerea identică a următoarelor articole din acest din urmă cod: Art. 242, 461, 1001, 1006, 1007 § 2, 1098, 1120, 1121, 1125, 1140, 1156, 1163 § ultim, 1217 § 2, 1218, 1219, 1224, 1255, 1328, 1573, 1591, 1639, 1710, 1738, 1819, 1822, 1915 § ultim, etc.

Alte modificări, din cele mai importante, precum este aceea a prescripției instantanee (art. 1909 C. civil), și multe altele, pe care le vom semnală la locul lor, sunt împrumutate dela Marcadé, autor ce pe atunci eră în mare vază.

Acest cod, astfel cum se găsește alcătuit, trebuia să fie aplicat la 1 Iulie 1865. Un decret a lui Cuza-Vodă, din 30 Iunie 1865 a amânat însă aplicarea lui până la 1 Decembrie acelaș an.

Acest decret a fost atacat ca ilegal și considerat chiar ca atare de Curtea din București, însă Curtea de Casație restabilind adevăratele principii, a recunoscut perfecta lui legalitate. (Vezi tom. I al Coment. noastre, pag. 21, nota 1. Vezi și Judecăt. Ocol rural Bârca-Dolj, *Curierul Judiciar* din 1913, No. 9, pag. 105).

2 — Legile care se aplicau înaintea Codului civil actual. — Înaintea punerii în lucrare a codului actual, în Muntenia se aplică codul Caragea, iar în Moldova, codul Calimach, care este luat în mare parte după codul austriac, și care a fost apreciat la justa lui valoare chiar de străini, precum: Zahariae von Lingenthal (*Geschichte des Gri-*

chischromischen Rechts, ed. a 3-a), citat în tom. VIII, partea I, al Coment. noastre, pag. 3, nota.

Atât codul Caragea cât și codul Calimach erau scrise în limba greacă modernă. Ele au fost traduse mai târziu în românește. Data exactă a punerii în lucrare a codului Calimach, este 1 Octombrie 1817 (vezi tom. XI al Coment. noastre, pag. 7, text și nota 1), iar aceea a codului Caragea: 1 Septembrie 1818.

Încât privește celelalte legislații, care au cârmuit ambele Principate înaintea de codul Calimach și Caragea (Vasile Lupu, Matei Basarab, Andr. Donici, Ipsilant, etc.), vezi tom. I al Coment. noastre, pag. 3 urm.

3 — Aplicarea codului civil în Basarabia de sud. — În urma reluării de către Ruși a Basarabiei de sud, în anul 1879, codul civil român, introdus în această regiune la 22 Mai 1858, a rămas în vigoare și în timpul dominațiunii rusești. Prin urmare, în urma alipirii la patria mămă a acestei provincii, urmează că chestiunile de drept comun, în județul Bolgrad, Cahul și Ismail, să fie judecate după dispozițiunile codului civil român (C. Chișinău, 7 Dec. 1920, *Pand. rom.* 1922, II, pag. 33, nota V. Erbiceanu). Mai vezi aceiaș Curte, 29 Mai 1923, *Curierul Judiciar* din 1924, No. 36, pag. 570, precum și Trib. Chișinău, *Tribuna Juridică* din 1920, No. 22—25, pag. 89 urm. (cu observ. noastră). În celelalte părți ale Basarabiei se aplică legiurile locale, adică: manualul lui Armenopol, codul lui Andr. Donici, care cuprinde o colecție prescurtată din legile împărătești, cu trimiteri la Basilicale, precum și sobornicescul hrisov a lui Alex. Mavrocordat din 1785. Cpr. Cas. I, 26 Ian. 1920, *Jurisprudența română* din 1920, speța 105, pag. 82.

În interpretarea izvoarelor locale, se poate recurge la acele izvoare greco-romane de legislație, pe care sunt bazate acele legi, și anume: *Codex Justinianus*, *Novellae*, *Institutiones* și jurisprudențele departamentului civil de casație ale Senatului din Petrograd, din 1900, No. 72, din 1909, No. 36, dln 1912, No. 22, din 1916, No. 49, etc. Vezi sentința menționată a tribun. din Chișinău.

O sentință recentă a tribun. Soroca (12 Iunie 1923) admite aceiaș soluție, adăogând însă că numai atunci când aceste legiuri sunt insuficiente, trebuie să se recurgă la dreptul civil rusesc, dispoziție care, de altfel, a trecut în titlul preliminar al acestui cod (§ 4), exceptându-se numai județele Cahul și Ismail. (*Pand. rom.* 1924, III, pag. 94).

Senatul ocârmuitor (Cas. rusă) a decis, la

12 Martie 1908, că, în Basarabia mică, în materie de testamente, se aplică prescripția de 2 ani, conform legei rusești, iar nu prescripția de 10 ani, prevăzută de legea română în vigoare, la data încorporării Basarabiei la Rusia. (*Pand. rom.* 1922, I, pag. 257).

4 — Legile aplicabile în Bucovina și în Ardeal. — În Bucovina se aplică codul civil austriac. În unele părți ale Ardealului, se aplică tot codul austriac, iar în Banat se aplică dreptul obișnuit, codificat prin Anteproiectul codului maghiar din 1900. În celelalte părți ale fostei Ungarii se aplică, în materie civilă, pe lângă obiceiul pământului, și unele legi speciale, precum legea asupra dreptului matrimonial, legea asupra tutelei, etc., de care vom vorbi la locul respectiv.

INTRODUCERE

Justiția, Jurisprudența, Dreptul, Legea, etc.

5 — Justiția. — Justiția sau dreptatea este voința statornică și veșnică de a da fiecăruia ceea ce este al său (*jus suum cuique tribuere*)¹⁾.

6 — Jurisprudența. — Jurisprudența este cunoștința legilor și arta de a le aplica. Într'un alt sens, cuvântul „jurisprudență“ însemnează deciziile judecătorești.

7 — Dreptul. — Dreptul (*dirigere, directum*), este știința legilor și a regulilor date omului spre a se cârmui în raporturile sale cu semenii săi, în așa mod încât să nu vatăme pe alții (*justi atque injusti scientia*).

Într'un alt sens, cuvântul „drept“ exprimă legile unui popor, de exemplu: dreptul roman, dreptul germanic, etc.

Cuvântul „drept“ mai arată o adunare de legi relativă la o anumită materie, de exemplu: dreptul civil, dreptul comercial, dreptul penal, etc.

În fine, acest cuvânt mai exprimă o facultate sau un beneficiu care rezultă din lege, de exemplu: dreptul de a se căsători, de a se despărți, de a testa, etc.

8 — Abuzul de drept. — Omul trebuind să întrebuințeze astfel dreptul său, încât să nu vatăme pe altul, s'a născut chestiunea de a se ști dacă acel care exercită un drept legitim, poate sau nu să fie supus la daune? Altă dată, această chestiune era rezolvită în sens negativ, în baza regulii cunoscute, ad-

misă și prin art. 1305 din Codul austriac, modificat prin Nov. III, § 155 (1734 C. Calimach)²⁾: *Qui suo jure utitur neminem laedit, sau nemini facit injuriam.*

Aceiaș soluție este admisă de unii și astăzi, precum: Planiol, II, 871; Baudry et Barde, *Oblig.*, IV, 2855, ed. a 3-a; Cas. rom. Bult. 1907, pag. 1617, etc)³⁾.

Soluția contrară este însă mult mai juridică; pentru că, după cum foarte bine zice o maximă formulată de Celsus: *Malitiis non est indulgendum* (L. 38, Dig., *De rei vindicatione*, 6, 1). Nici o indulgență pentru răutate.

Se poate deci întâmpla ca omul să răspundă de daunele cauzate prin exercițiul unui drept legitim, în care caz există abuz de drept; însă pentru aceasta se cere ca dreptul să fi fost exercitat fără nici o utilitate, numai într'un scop răutăcios și cu o vădită intenție de a vătăma pe altul. Cpr. art. 1295 § 2 C. austriac, modificat prin Nov. III, § 154, unde se zice că: „acela care cauzează altuia cu intenție o daună, într'un mod contrar bunelor moravuri, este responsabil de aceasta; dacă însă a cauzat această daună cu ocazia exercițiului unui drept al său, este răspunzător numai atunci când exercițiul acestui drept a avut ca scop vădit cauzarea unei pagube altuia“.

Această teorie a abuzului de drept este generalmente admisă atât de doctrină cât și de jurisprudență. (Vezi *Pand. rom.* 1924, I, pag. 184 urm. și *Jurisprudența Generală* din 1924, No. 1979, pag. 1089. Cpr. Colin et Capitant, II, pag. 371 urm.; Demogue, *Oblig.*, IV, 667 urm., pag. 354 urm.)

Noi nu avem, deocamdată, niciun text care să consacre, în termeni expresi, teoria abuzului de drept. Avem însă texte, care fac aplicarea acestui principiu. Astfel sunt, de exemplu, art. 405 Pr. civ., art. 93 din legea judecătorilor de ocoale dela 1907. Cpr. Andr. Donici, capit. 42, § 3.

Amenda prevăzută de art. 405 Pr. civ. are necontestat un caracter civil. Cât pentru cea statornică de art. 93 L. judecăt. de ocoale, chestiunea este controversată. Curtea de Casație a decis, că delictul prevăzut de art. 93 din legea judecăt. de ocoale, fiind un accesoriu al acțiunii de fond, trebuie să urmeze condițiile acțiunii principale; așa că accesoriul va fi sau nu supus apelului, după cum și acțiunea principală este sau nu cu apel

1) „Justiția, zice vechiul legiuitor indian, Manu (cartea VIII, § 17), este singurul prieten care rămâne după om, în urma morții sale, orice altă afecțiune fiind supusă aceleiaș distrugerii ca și corpul lui“.

2) Vezi asupra acestui text, Unger, *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts*, I, § 68, pag. 615, text și nota 12.

3) „Icelui n'attente qui n'use que de son droit“, zicea art. 107 din Cutuma Bretniei.

Vezi Bult. 1910, pag. 70 și 229; *Curierul Judiciar* din 1911, No. 24, pag. 121, etc.

Ori cum ar fi, art. 93 din legea judecăt. de ocoale se aplică nu numai reclamantului, dar și pârâtului, legea vorbind *de partea care cade în pretențiile sale*.

9 — Dreptul, morala. — Dreptul se deosebește de morală în următoarele puncte: 1) Dreptul are o sancțiune, pe când morala, care cuprinde datoriiile noastre către D-zeu, către noi înșine și către semenii noștri, nu are niciun mijloc de constrângere; 2) legile moralei sunt obligatorii independent de orice promulgare, pe când dreptul pozitiv nu devine obligator decât prin promulgarea și publicarea sa; 3) legile morale sunt moralmente obligatorii pentru toți oamenii, pe când legile pozitive sunt particulare și locale; 4) legile moralei sunt nestrămutate și neschimbătoare, pe când, din contra, legile pozitive variază în infinit, etc.

10 — Impărțirea dreptului. — Dreptul se împarte în *drept natural* (firesc) și în *drept pozitiv*.

11 — Dreptul natural. — Dreptul natural este acela care rezultă din legile veșnice și nestrămutate ale naturei, care sunt adânc înțipărite în conștiința și inima omului. Regulele fundamentale ale dreptului natural sunt: „*Honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere*“ (Instit. Pr., *De jure naturali*, I, 2).

12 — Dreptul pozitiv. — Dreptul pozitiv este acela care rezultă din legile statornicite de oameni (*quod quisque populus ipsi sibi jus constituit*).

13 — Dreptul ginților, dreptul civil. — Dreptul pozitiv se împarte în *dreptul ginților* și în *dreptul civil*.

14 — Dreptul ginților. — Prin dreptul ginților se înțelege astăzi dreptul internațional (*jus inter gentes*). Romanii înțelegeau prin dreptul ginților acela care, în fiecare țară, se aplică tuturor oamenilor, fără deosebire de naționalitate, străinilor, ca și indigenilor.

15 — Dreptul internațional public. — Dreptul internațional se numește *public*, atunci când regulează raporturile dintre diferitele națiuni sau popoare.

16 — Dreptul internațional privat. — Dreptul internațional se numește *privat* de câteori are de obiect regularea raporturilor unor persoane de osebită naționalitate. Acest drept nu este codificat. El derivă din tratatele internaționale încheiate între diferitele State și uneori din principiul reciprocității.

17 — Dreptul public și privat. — Dreptul

propriu unei națiuni se subîmparte în drept *public* și *privat*.

18 — Dreptul public. — Dreptul *public* este acela care regulează raporturile dintre cetățeni și Stat (dreptul constituțional, administrativ, penal, etc); iar dreptul *privat*, este acela care regulează raporturile particularilor între ei, *quod ad singulorum utilitatem pertinet*.

19 — Dreptul privat. — Dreptul privat cuprinde dreptul *comercial*, care are de obiect regularea tranzacțiunilor comerciale, și dreptul *civil* care are de obiect toate tranzacțiunile ce nu au un caracter comercial.

20 — Codul austriac. — „Complexul legilor, ce determină drepturile și obligațiile private ale locuitorilor Statului între ei, alcătuiesc dreptul civil, *das bürgerliche Recht*“, zice art 1 din codul austriac (2 C. Calimach).

21 — Dreptul canonic. — Altădată mai era și dreptul canonic sau bisericesc, care este abrogat la noi, care însă se aplică astăzi în Rusia. Astfel, doi frați pot astăzi lua în căsătorie două surori, contrar dreptului bisericesc. Canoanele bisericești sunt abrogate la noi și în privința succesiunii călugărilor. (Cas. Secției-Unite, 16 Nov. 1900, decizie la care am luat și noi parte ca consilier, și cu a cărei redactare am fost însărcinat de Curtea supremă ⁴).

22 — Dreptul scris și nescris. — Dreptul pozitiv se împarte în drept *scris* și *nescris*.

Dreptul scris este acel promulgat de legiuitor în mod expres, iar dreptul nescris sau obișnuelnic (*coutumier*) este acela care n'a fost promulgat și care rezultă din voința tacită a legiuitorului, prin toleranța unui uz sau obicei constant și general. „*Inventerata consuetudo pro lege non immerito custoditur*“ (L. 32 § 1, Dig., *De legibus*, I, 3). O altă lege din Digeste zice, de asemenea: „*Optima legum interpret est consuetudo*“ (L. 37, *in fine*, Dig., *loco cit.*).

Aceiaș idee o găsim și în următoarea maximă germană: „*Eine alte Gewonheit soll man nicht brechen*“ (Un obicei vechiu nu trebuie să fie nesocotit).

„Ca o prăvilă se păzește obiceiul vechiu al unei țări, însă aprobăluit“, zice Andr. Donici (capit I, § 11). Mai vezi art. 13 C. Calimach, Codul Caragea, introducerea, unde se zice că: „obiceiurile pământului prefăcându-se în multe chipuri, adesea se împotriveau însăși legilor“. Vezi și anaforaua

4) Vezi Bult. Cas. 1900, pag. 1309; *Dreptul* din 1900, No. 82 și *Curierul Judiciar* din acelaș an, No. 86 (cu observ. noastră în ambele reviste).

Boerilor către Domn din Noembrie 1819, citată în tom. I al Coment. noastre, pag. 35, nota 1, ed. a 2-a, etc.

Obiceiul pământului eră deci pus, în dreptul nostru anterior, pe aceeași treaptă cu legea (Cas. S. I-a, Bult. 1883, pag. 307).

El este recunoscut și astăzi ca izvor de lege, în dreptul actual german, în dreptul elvețian (art. 1 C. civil din 1907), în dreptul maghiar, în dreptul rusesc (vezi Trib. Chișinău, *Cuvântul Dreptății* din 1920, No. 5 și *Tribuna Juridică* din 20 Iunie 1920, No. 22—25, pag. 89 urm., cu observ. noastră), etc. Vezi și art. 10, 1 și 2 C. proced. civ. rusă.

El nu mai este însă admis în codul austriac, căci iată cum se exprimă art. 10 din acest Cod: „Nu se ține seamă de obiceiuri decât numai în cazurile în care legea se referă la ele“. Cpr. art. 3 C. civil olandez (disp. preliminară).

Această din urmă soluție este admisă și în dreptul nostru actual, în care judecătorii nu se pot referi la un obicei, oricât de constant ar fi, decât în cazurile anume determinate de lege. (Vezi, de exemplu, art. 529, 532, 600, 607, 610, 970, 980, 981, 135), 1443, 1436, 1450, 1451 C. civil, etc.).

Obiceiurile locale nu sunt ținute în seamă nici chiar în materie comercială; căci, spre deosebire de art. 1 din codul italian, art. 1 din codul nostru de comerț prevede că acolo unde legea comercială este mută, se aplică codul civil. Este însă de observat că comisiunea însărcinată cu modificarea codului comercial, a reintrodus uzurile în materie comercială. Aprobăm în totul această modificare.

23 — Dreptul german și dreptul englez. — Dreptul obișnuelnic avea altă dată atâta tărie, încât școala așa zisă istorică susține, cu Savigny în frunte ⁵⁾, că dreptul nu este și nu trebuie să fie la un popor o creațiune voluntară a omului și a societății, ci un produs spontan, ca și limba, caracterul său național și moravurile sale. Numai dreptul obișnuelnic ar constitui deci, după această teorie, adevăratul drept al unui popor, pentru că numai el este expresia adevărată a nevoilor sale, iar nu dreptul scris, care este un drept artificial și impus. Thibaut, fost profesor la Heidelberg, dovedise însă încă dela 1814, că codificarea ar fi un progres și un bine pentru Germania ⁶⁾.

Aceiași discuție a existat și în Anglita, la începutul veacului trecut între Bentham și Hugo, precum și între James Humphreys și Purton Cooper ⁷⁾. Germania a fost însă mai fericită decât Anglia, căci noul cod german a văzut lumina zilei în anul 1896, pe când Anglia este și astăzi lipsită de codificare.

Venim acum la definiția și împărțirea legilor.

24 — Legea, definiție. — Legea este o regulă de urmare, întocmită de o autoritate superioară (puterea legiuitoare), în interesul obștesc la care suntem cu toți datori a ne supune. „*Jura non in singulas personas, sed generaliter constituuntur*“ (L. 8, Dig., *De legibus*, 1, 3).

25 — Împărțirea legilor. — Legile sunt imperative, prohibitive, facultative și penale. *Legibus virtus haec est: imperare, vetare, permittere, punire*“ (L. 7, Dig., *loco cit.*).

26 — Legile imperative. — Legile sunt imperative când poruncesc un fapt, de exemplu: legile privitoare la plata impozitelor, la serviciul militar, etc.

27 — Legile prohibitive. — Legile sunt prohibitive când opresc de a se face ceva. Vezi, de exemplu, art. 4, 5, 702, 803, 857, 938, 965, 1226, C. civ. etc. Cpr. art. 9 și 10 pr. civ. rusă, care opresc pe judecători de a suspenda pronunțarea unei hotărâri, sub cuvânt că legile ar fi necomplete, neclare, insuficiente sau contradictorii, ei fiind obligați a-și întemeia, în orice caz, hotărârea lor pe spiritul general al legilor sub sancțiunea pedepselor prevăzute pentru denegare de dreptate. Vezi și art. 3 din cod. rom. actual. Legile prohibitive au mai toate efect retroactiv. Vezi *infra*, No. 39.

28 — Legile facultative. — Legile sunt facultative când se mărginesc a îngădui un drept, pe care omul este liber de a-l întrebuința. Astfel sunt, de exemplu, legile care permit de a se căsători, de a se despărți, de a adopta, de a contracta, etc.

29 — Legile penale. — Legile penale sunt acele care hotărăsc pedepse pentru faptele anume determinate. Aceste legi sunt de strictă interpretare și nu pot fi întinse prin analogie. Vezi art. 2 c. penal și art. 14 Constiț. *Nulla poena sine lege*. Cpr. C. Iași, *Curierul Judiciar* din 2 Noembrie 1924, No. 36, p. 566 (cu nota V. V. Pella). Analogia nu este, de asemenea, admisibilă în materie de legi fiscale, de impozite, etc.

30 — Elaborarea legilor. — Codul civil

⁵⁾ Savigny, *Vom Beruf unserer Zeit für Gesetzgebung und Wissenschaft*.

⁶⁾ Thibaut, *Über die Nothwendigkeit eines allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches für Deutschland*.

⁷⁾ Vezi Eschbach, *Introduction générale à l'étude du droit*, pag. 33 urm. (ed. din 1856).

actual nu se ocupă cu facerea și elaborarea legilor, această materie făcând parte din dreptul constituțional (art. 34 urm. Constit.).

La noi, altădată ca și la Romani, Domnul fiind, până la Regul. organic, investit cu puterea și autoritatea supremă, exercită singur puterea legiuitoare împreună cu celelalte puteri. „*Quod principi placuit, legis vigorem habet*“ (L. 1, Pr. Dig., *De constitut-principum*, 1, 4).

De aceea, Codul Caragea zice că: „acolo unde nu este lege să se întrebe Domnul“ (art. 3, partea VI, capit. III).

Pravila lui Matei Basarab zice însă că: „acolo unde nu este lege, trebuie să se păzească obiceiul locului“.

Art. 318 din Regul. organic al Moldovei dispune că, în cazurile neprevăzute de codul Calimach, să se ia de povățuire Basilicalele, întrucât sunt potrivite cu obiceiul pământului. Acelaș lucru îl spune și hrisovul de promulgare al codului Calimach, precum și Anafora Boerilor din 1827, citată în tom. I al Coment. noastre, pag. 40, nota 2.

31 — Momentul când legea devine executorie. — În lipsa unui text pozitiv și dacă legea nu determină momentul când ea începe a fi executorie, chestiunea se va aprecia de judecătorii fondului, cari vor decide, în fapt, dacă o lege a putut sau nu ajunge la cunoștința cutărei sau cutărei persoane. Cu toate acestea, Curtea de Casație decide în mod invariabil că o legea este aplicabilă în toată întinderea teritoriului, îndată ce ea a fost promulgată și publicată în Monitorul Oficial, iar nu din momentul când această publicație a putut ajunge în diferitele puncte ale țării. Cas. II, *Pand. rom.* 1923, I, p. 98 urm. Vezi însă combaterea acestui sistem, în *Pand. rom. loco supra cit.* (observ. noastră).

32 — Codul austriac. — După art. 3 din Codul austriac, intrarea în vigoare a unei legi începe îndată ce ea a fost promulgată, afară de cazul când însăș legea ar hotărî contrariul. După art. 4 din Codul Calimach, care modifică acest text, legea intră în vigoare după *trei luni* dela publicarea ei.

33 — Invocarea necunoștinței legii. — În data ce o lege a ajuns la cunoștința tuturor prin sancționarea, promulgarea și publicarea ei în Monitorul Oficial, ea se aplică în întregul teritoriu al României.

„Când o lege a fost promulgată după chipul cuvîncios, zice art. 2 din Codul Austriac (3 Codul Calimach), nimeni nu este îndreptățit a zice că n'a putut avea cunoștința de ea“.

Acest text, care lipsește în codul nostru ac-

tual, face aplicarea adagiului cunoscut: „*Nemo censetur ignorare legem*“. Acest adagiu nu se aplică însă astăzi decât la legile care interesează ordinea publică, în special la legile penale. (Vezi Tom. I al Coment. noastre, p. 45 și pag. 667, nota 2).

În vechiul drept germanic, femeile erau scuzabile de a nu cunoaște legea. „*Das Recht entschuldigt das Weib in der Unwissenheit*“.

O lege din codul lui Justinian vorbește de asemenea, de ignoranța Dreptului din partea militarilor (L. 1, Cod, *De juris et facti ignorantia* 1, 18). Cpr. Tanoviceanu, *Tratat de drept penal*, I, 588, p. 681 urm., ed. a 2-a.

34 — Desuetudinea. — În orice caz, contrar dreptului roman și dreptului nostru anterior, legile nu mai pot fi abrogate astăzi prin desuetudine 7).

35 — Constrângerea corporală. — Cu toate acestea, există la noi o lege care nu s'a aplicat niciodată, deși n'a fost abrogată. Aceasta este legea constrângerei corporale din 12 Sept. 1864, care, cu adevărat, nu are nici o rațiune de a fi, pentru că acel care-a creditat pe cineva, a avut în vedere averea debitorului, iar nu persoana lui.

Deși legea constrângerei corporale este căzută în desuetudine, totuși art. 1253, I^o, din codul civil prevede, din inadvertență, că imobilul dotal poate fi înstrăinat pentru scoaterea bărbatului sau femeii dela închisoare, dispoziția care nu are nicio aplicare practică, pentru că acest text se referă, de bună seamă, la constrângerea corporală.

Între textele pe care unii le consideră în Franța ca fiind căzute în desuetudine, sunt art. 1265-1270 Codul civil corespunzătoare cu art. 1122-1127 din codul nostru, relativ la cesiunea bunurilor. Cp. Colin et Capitant, I, p. 58.

36 — Abrogarea legilor. — O lege nu poate fi abrogată sau modificată printr'un regulament sau un decret regal, ci numai printr'o altă lege.

De asemenea, o lege odată abrogată, nu mai poate din nou fi pusă în vigoare decât tot printr'o altă lege.

Cât pentru legile provizorii sau vremelnice, ele își pierd efectul lor prin trecerea timpului pentru care au fost făcute.

„Legile își păstrează puterea lor, cât timp nu sunt schimbate sau expres abrogate de către legiuitor“, zice art. 9 din Codul austriac (nereprodus în Codul Calimach).

O lege poate fi abrogată în mod expres sau tacit. Abrogarea este *expresă*, atunci când

7) Vezi însă în sens contrar, Surville, *Eléments d'un cours de droit civil fr.*, 74 pag. 35, ed. a 2-a.

legea nouă prevede anume că legea anterioară încetează de a-și mai produce efecte. Ea este *tacită*, de câteori legea nouă cuprinde dispoziții contrare a celei vechi. *Lex posterior derogat priori*.

Art. 1912 din codul civil pare a fi admis abrogarea tacită a legilor anterioare, căci acest text a voit, de bună samă, să zică că legile vechi, care nu sunt contrare codului actual, au rămas în vigoare. Acest text a dat însă loc la dificultăți. (Vezi tom. I al Coment. noastre, pag. 51 urm., ed. a 2-a).

Iași

D. ALEXANDRESCO

TARIFUL ADVOCAȚIAL

Legea pentru organizarea și unificarea Corpului de avocați din 21 Februarie 1923 conține în art. 73, alin. g, o dispoziție foarte laconică cu privire la tariful avocațial, indicând ca una din atribuțiunile Comisiunii permanente a Uniunii avocaților „de a întocmi tariful minimal de onorarii ale avocaților“. Aceasta este singura dispoziție legislativă în materia de unificare a tarifului avocațial. Ministrul Justiției avea datoria de a înscrie în regulamentul legii dispoziții amănunțite cu privire la felul de alcătuire și aplicare a tarifului de onorarii al avocaților, totuși, consecvent metodei generale de unificare, a lăsat chestiunea aceasta nelimpzită, căci regulamentul nici nu mai amintește de acel tarif. Pe urma defectuoșității normelor legale s'au ivit și pe chestia aceasta — ea în toate materiile unificate — o sumedenie de discuții și controverse. Astfel se discută în teorie și în practică, dacă tariful avocațial peste tot este necesar, dacă dispoziția din art. 73, menționată mai sus, își are aplicațiunea în întreg cuprinsul țării, sau în părțile ardelenne a rămas în vigoare legea maghiară din 1912 (par. 104 din legea 54 din 1912), dacă tariful minimal ce se va alcătui de către Comisiunea permanentă a Uniunii avocaților va fi obligator și pentru instanțele judecătorești, ori privește numai raportul dintre avocat și clientul său, dacă tariful trebuie să fie general și unitar pentru întreaga țară, sau poate să difere după ținuturi și orașe. Iată o mulțime de controverse, cari reclamă o deslegare și o punere la punct în conformitate cu necesitățile reale, cu intențiunea legiuitorului și cu jurisprudența ce s'a dezvoltat în această materie în deosebi în teritoriile alipite, unde tariful avocațial s'a legiferat mai de mult și de unde a trecut în legea de unificare a corpului de avocați. Faptul, că amănuntele dispozițiilor referitoare la tariful avocațial lipsese, este cauza pentru care nici până azi, aproape doi ani dela promulgarea legii, nu avem tariful avocațial minimal.

I.

Importanța covârșitoare a tarifului avocațial, necesitatea existenței unui tarif minimal nu se mai poate contesta. Societatea modernă recunoscând însemnătatea muncii, ca factor al civilizației și progresului, a recunoscut și necesitatea de a se reglementa retribuția, valoarea muncii, mai întâi a muncii manuale, mai târziu și a muncii intelectuale. Astfel, după sindicatele muncitorești cari și-au dobândit recunoașterea salariilor mirimale, mai toa-

te meseriile libere intelectuale și-au stabilit *tarife minimale*. A susține azi, — când nu numai meseriașii, dar și medicii, inginerii și alții își au tariful lor minimal, — că tariful avocațial nu ar corespunde unei necesități reale, este a susține un vădit anachronism. Tariful în general este menit să previe abuzuri și astfel să întărească încrederea publicului față de aceia, la munca cărora trebuie să recurgă. În ceea ce privește, în special, tariful avocațial, credem că îl reclamă nu numai interesele justițiabililor, dar și prestigiul și independența corpului de avocați, în raport cu clientela și cu magistratura. Clientul va ști dinainte ceea ce datorează avocatului pentru prestațiunile pe cari i-le solicită și va merge la el cu încredere, iar avocatul va ști mai dinainte ceea ce îi va stabili judecătorul, și nu va fi expus la arbitrarul judecătorului pe o chestie, care atinge existența materială a avocatului.

II

Ca și în alte materii de unificare tot așa și în ceea ce privește chestia tarifului avocațial, legiuitorul român a avut în față două sisteme și anume: sistemul francez, practicat în țara mamă și sistemul german și austriac, aflat în teritoriile alipite. (De sistem maghiar nu se poate vorbi, de oarece legiuitorul maghiar dela 1867 încoace, dacă n'a copiat, apoi a imitat în mod servil toate legile germane și austriace; astfel și în privința tarifului avocațial modelul lui a fost legea și practica austriacă). Sistemul german a pornit dela dispozițiile procedurii civile, cari prevăd că partea care pierde procesul trebuie să fie condamnată și la plata cheltuelilor de proces, în cari se cuprinde și remunerația avocatului părții câștigătoare în proces. Dacă reclamantul câștigă procesul, pârâțul plătește și pe avocatul reclamantului și invers. S'au impus deci norme stabile și precise cu privire la sumele pe cari judecătorul trebuie să le stabilească ca onorariu pentru avocat. Cel mai practic sistem a fost, *tariful minimal* obligator, peste care judecătorul a putut chiar să treacă având în vedere munca calitativă și cantitativă prestată de avocat. Tariful, odată stabilit pentru partea câștigătoare în proces, s'a aplicat și în raportul dintre avocat și clientul său propriu, atunci când avocatul, în lipsa unui contract scris, a trebuit să pârască pe clientul său. Astfel, prin dispoziții legale și pe cale de jurisprudență, s'a creat instituția de drept a tarifului avocațial. Nu tot așa în vechiul Regat. Remunerațiile pe cari instanțele de aici le stabileau și le stabilesc avocatului câștigător în proces sub denumirea „cheltueli“ sunt neînsemnate și fără importanță; avocatul nu se bazează pe aceste remunerații. Avocatul, dacă nu face contract cu clientul său, își ia plata *înainte*, și astfel, după acest sistem, procesul este foarte costisitor și pentru partea care *câștigă* procesul. Din cauza acestei diferențe de sistem, judecătorilor veniți din vechiul Regat în teritoriile alipite le părea tariful avocațial aflat aici în practică ceva nou și neobișnuit, și se fereau de aplicarea lui. Chestiunea, care dintre aceste două sisteme este mai bun și mai potrivit din punct de vedere al unificării, a deslegat-o legiuitorul român când a înscris în noua lege a avocaților obligativitatea întocmirii unui tarif minimal, recunoscând prin aceasta implicit superioritatea sistemului german-austriac.

III

Care este situația legală actuală? A abrogat noua lege a avocaților prin art. 123. („Se abrogă orice legi, regulamente și dispoziții de orice natură în întreg teritoriul României privitoare la avocați”—normele vechi din teritoriile alipite? în special dispozițiile cuprinse în art. 18 și 104 din legea de punere în aplicare a procedurii maghiare (legea 54 din 1912?)

Noi susținem hotărât că art. 123, din legea avocaților a abrogat toate dispozițiile vechi, cari se referă la onorariile avocațiale, și tariful avocațial ce se va întocmi de Consiliul General va fi obligator și pentru justiție. Această afirmație categorică o întemeiem nu numai pe textul legii, care a abrogat toate dispozițiile de orice natură, privitoare la avocați, dar și pe logica lucrurilor. Remunerația activității avocatului nu poate să fie decât una și aceeași, indiferent dacă o plătește clientul propriu sau partea adversă. Dacă un memoriu, un apel, sau acțiune în tarif este remunerată de pildă cu 1000 lei, suma aceasta judecătorul mi-o va stabili și atunci când părăse pe clientul meu, și atunci când se aruncă în sarcina părții adverse. Chestiunea, cine trebuie să achite onorariul, este chestiune de procedură civilă și ea atare nu este în contradicție cu existența tarifului obligator. Suma onorariului stabilită, sarcina judecătorului este de a hotărî cine are să o plătească. Prin urmare, tariful obligator se încadrează foarte bine în dispozițiile legii de procedură civilă. Această interpretare singura juridică rezultă și din jurisprudența de până acum. Jurisprudența s'a format, bineînțeles, acolo unde această instituție s'a creiat și s'a desvoltat; în teritoriile alipite ce au aparținut fostei monarhii. În consecință, la interpretarea dispozițiilor cari privesc această materie jurisprudența din teritoriile alipite este hotărâtoare. Această jurisprudență nici odată n'a cunoscut două feluri de tarife, adică unul pentru onorariile avocatului față de client și altul pentru partea adversă din proces. Tarifele stabilite de tribunale sau de Curțile de apel se aplicau în ambele cazuri.

Este prin urmare greșită părerea acelor, cari cred, că stabilirea onorariilor în proces cu titlu de „cheltueli” pentru partea, căreia i se dă câștig de cauză, ține de libera și suverana apreciere a judecătorului, ea făcând parte din dreptatea pe care o distribuie. Judecătorul, pe lângă aglomerația actuală de procese, pe lângă lipsa de număr suficient de judecători și personal auxiliar, nu are nici timp material pentru a medita și asupra remunerației ce trebuie să stabilească pentru avocat. E mult mai ușor pentru justiție, decât stabilirea acestei remunerații o are gata la îndemână făcută de alt factor. Să nu se uite apoi că legea îi lasă și judecătorului teren de apreciere, de individualizare, căci nu prevede decât întocmirea unui tarif *minimal*, adică stabilirea acelor sume *minimale*, cari în împrejurările economice actuale sunt juste și echitabile pentru actele mai simple și mai obicinuite ale avocatului. Peste aceste sume minimale judecătorul are și dreptul și datoria de a aprecia, la stabilirea onorariilor, pregătirea și punctualitatea avocatului, având în vedere simplitatea sau complexitatea procesului, și durata timpului necesar pentru pregătirea procesului. Tariful întocmit de către Baroul Avocaților din Cluj este astfel întocmit, încât ține cont de toate considerațiunile ară-

tate mai sus. Onorariul minimal este fixat pentru lucrări simple ca: petiții, acțiuni pentru bani, prezența la debateri de constituire, cereri de execuție, etc., pe când pentru memorii, observații, scripte pregătitoare, apeluri, cereri de reviziune în procese complicate (de ex. în materie de carte fund., Comercială etc.) judecătorul poate urca cu 50 la sută—100—200—300 la sută sumele minimale.

IV

O altă chestiune este, dacă tariful întocmit de Consiliul General trebuie să fie *general* și *unitar* pentru întreaga țară? Adică este chestia *obligativității teritoriale* a tarifului. În privința aceasta, legea nu conține nici o directivă, nici o indicațiune. Din dispoziția „să se întocmească tariful minimal al avocaților” nu rezultă că acest tarif trebuie să fie unitar și general pentru întreg regatul. Se poate cere stabilirea unitară a principiilor, cari vor sta la baza tarifului, dar nu se poate cere ca *sumele* să fie egale pentru diferitele regiuni, orașe și comune. Aceasta ar fi o inegalitate și nedreptate simțitoare și supărătoare, căci condițiunile de trai diferă dela provincie la provincie, dela oraș la oraș și dela oraș la sat. Și această greutate o înlătură tariful Baroului Cluj care îngăduie ca Consiliul General să urce cu anumite procente sumele minimale pentru localitățile unde scumpetea este mai mare, cum este Bucureștii, Clujul, Oradea Mare, Timișoara etc. Vom avea cu un cuvânt *tarif general* dar nu unitar, ci gradat.

V

Este firesc că tariful minimal în raporturile dintre avocat și client nu se va aplica decât în lipsa unei convenții speciale cu privire la onorariu, în care caz chestiunea onorariului se va judeca ca o creață contractuală după normele codului civil. Cu privire la onorariile avocatului față de client legea maghiară 54 din 1912 în art. 18 a instituit o procedură specială prealabilă cu caracter conțencios și facultativ, în sensul căreia atât avocatul cât și clientul aveau dreptul de a cere stabilirea cheltuelilor avocațiale în justiție, fie în decursul procesului, fie după terminarea procesului. Odată cheltuelile stabilite, dacă clientul ru le achita, urmă procesul propriu zis pentru încasarea cheltuelilor, în care suma stabilită în prealabil nu se mai putea discuta. Scopul procedurii prelabile a fost de a nu jigni raportul de încredere și intimitate dintre avocat și client, procesul dând prilejul de a-i îndușmăni. Această procedură a fost însă de prisos și efectul ei intenționat de legiuitorul maghiar nu s'a realizat în practică. Clientul care avea intențiunea să plătească avocatului nu aștepta stabilirea cheltuelilor, ci se împăca cu avocatul. Când chestia ajungea nână la stabilirea prelabilă a cheltuelilor, raportul dintre avocat și client era deja întunecat și clientul considera și procedura prelabilă care se desfășura tot *înaintea judecătorului*, drept proces. Pentru aceste motive procedura prelabilă nu s'a putut populariza, oricel puțin n'a avut timp să devie populară. (A intrat în vigoare la 1 Sept. 1914). Cu toate acestea noua lege a avocaților a menținut în parte această procedură prelabilă facultativă, îndrituind pe avocat (și *numai pe avocat!*) de a se adresa, înainte de pornirea procesului, decanului pentru mijlocirea unei *împăcîniri*. Instanțele judecătorești au fost înlocuite deci în noua procedură prelabilă prin decan, o inovație

norocoasă și merită să atingă mai repede ținta urmărită de legiuitorul maghiar, căci înfățișarea părților înaintea decanului este departe de a conferi acestei proceduri caracter de proces. Tot acest scop îl urmărește și art. 39 din noua lege, în sensul căruia, în caz de neînțelegere, decanul va stabili onorariul avocatului pentru redactare de acte. Este deci incontestabil, că art. 39 și 41, din noua lege, în legătură cu art. 123, au abrogat art. 18 din legea maghiară 54 din anul 1912.

VI

Altă chestiune care preocupă atât pe avocați cât și pe justițiabili este chestiunea *maximului* onorariilor advocațiale. În privința aceasta, onorariile minimale trebuiesc în așa măsură stabilite, încât, pe de o parte, să asigure existența materială a avocatului conform exigențelor sale sociale, iar pe de altă parte, să nu provoace ruina materială a clientului. Trebuie să se aibă în vedere, că majoritatea advocaților, în deosebi cei din provincii, trăiesc numai din aceste onorarii și anume din onorariile judecate de justiție, fie în sarcina părții adverse, fie în sarcina clientului. Raportul dintre client și avocat și concurența intensă nu admit totdeauna contractarea prealabilă a onorariului și astfel advocatul este avizat la onorariile pe care le va stabili justiția. Aceasta este situația în deosebi a advocaților din părțile ardelenne unde veniturile din activitatea pe cale grațioasă (contracte, testamente, etc.) le revin în mare parte notarilor publici, advocatului rămânându-i numai procesele. Este adevărat că intervențiile de tot felul încă sunt sorginți de câștiguri, în deosebi pentru o parte din avocații din Capitală și din centrele mai mari; zicem pentru o parte, căci majoritatea — suntem siguri — detestă intervențiile acestea ca odioase, — cari aduc câștiguri fără muncă serioasă și cari de multe ori, dacă advocatul este om de al puterii, nu sunt decât traficuri de influențe.

Trebuie mai departe să se aibă în vedere că onorariile advocațiale cuprinse în cheltuelile de proces formează singurul obstacol în calea înmulțirii și lungirii atâtor procese ca și fără rost. Dobânda legală este de 5 la sută iar cea contractuală maximală de 8 la sută. În împrejurările financiare și valutare de azi, când debitorul trebuie să plătească pe piață 18—24—30 la sută dobândă, este firesc că tendința debitorului urmărit cu proces este de a lungi procesul cu toate mijloacele pe care i le pune la dispoziție procedura civilă. Stavila acestei tendințe o formează cheltuelile de proces și implicit onorariile advocaților. Este apoi necontestat că înmulțirea și lungirea proceselor înseamnă sarcini grele pentru Stat și are repercusiuni și asupra dezvoltării comerțului și industriei. Majorarea onorariilor advocațiale este deci de interes public.

În părțile ardelenne și în privința sumelor onorariilor s'a dezvoltat o practică iustă și echitabilă încă înainte de război. Deși difereau sumele după ținuturi și localități, totuși sumele onorariilor erau un fel de compromis între interesele opuse ale advocaților și justițiabililor. Dacă vom majora onorariile dinainte de război în măsura devalorizării valutei noastre, vom avea onorarii minimale juste și echitabile. Observăm că tarifele în uz sunt mult inferioare celor dinainte de război, prin urmare, nu merită reprobarea multora dintre judecători, cari trebuie să aibă în vedere și interesele corpului

advocațial, — factorul principal în dezvoltarea și consolidarea Statului român — și nu numai pe acestea ale justițiabililor. Tariful întocmit de Baroul Cluj credem că corespunde cerințelor și în privința aceasta.

D-r. IOACHIM TOLCIU

5 Noembrie 1924

Avocat—Cluj

Principiul «Dura lex sed lex» și Echitatea

Nu odată, ci de nenumărate ori, se aude zicându-se în lumea juridică, că o hotărîre judecătorească dată într-o anumită cauză, este dreaptă și echitabilă. Prin aceasta se înțelege că judecătorul unei asemenea cauze, a satisfăcut și cerințele legii prin aplicarea dispozițiilor ei și cerințele echității, din punct de vedere uman, prin aplicarea unor principii de drept natural, apreciate sau mai bine zis simțite, fie în mod particular de judecător, fie în mod general admise de opinia societății, însă fără nici o sancțiune legală.

Mai zilele trecute însă, mi-a fost dat să aud din chiar gura unui distins magistrat, că într-o cauză oarecare, a dat o hotărîre *nedreaptă, dar... echitabilă*. Cu alte cuvinte, a ignorat complectamente legea, soluționând cauza numai pe baza echității.

Era vorba, — în speța judecată, — de evacuarea unui funcționar public, dintr-o casă ce ocupă cu familia în București, funcționar care îndeplinește un serviciu în provincie și care nu-și plătitese chiria la termenul prevăzut din contractul de închiriere dintre părți, prelungit de lege. Pentru considerațiuni de echitate, distinsul D-n magistrat respinge acțiunea proprietarului, menținând pe chiriș mai departe în imobil.

Este adevărat că judecătorul, în nobila sa misiune de distribuitor al dreptății, îndeplinește un rol social, dar este imperios de știut, dacă acest rol social este atins, atunci când judecătorul trece peste lege și dă o hotărîre numai pe considerațiuni de echitate, sau când privește legea numai prin prizma echității. Cred că într'un asemenea caz, se face o confuzie regretabilă între principiul „*dura lex sed lex*” și *echitate*.

Distincția dintre aceste două principii, ce trebuie veșnic avută în vedere, este că principiul „*dura lex sed lex*” este *imperativ*, deci judecătorul este obligat să-l aplice, chiar dacă ar fi de altă părere, pe când echitatea nu este decât un desiderat al societății, pornit dintr'un sentiment de umanitate, pe care acelaș judecător trebuie să-l aibă în vedere și să lupte pentru înfăptuirea lui.

Natural că împreunarea legii cu echitatea, este unul dintre scopurile ce se urmăresc atât de legiuitor cât și de societate, însă nici odată *nu trebuie sacrificată legea*, în favoarea echității, căci se știe că baza unui stat o formează legile și atunci când aceste legi nu se aplică în mod riguros, temelia aceluși stat este amenințată. Să nu se scande din vedere că o lege, ori cât de imperfectă ar fi ea, și oricât de nedreaptă i s'ar părea unei anumite persoane, ea este, — cel puțin în drept, — rezultanta acordului de voințe a atâtor mandatar ai națiunii. cari sunt chemați s'o alcătuiască și s'o voteze și nu-i este nimănui permis a trece peste ea.

Pentru instanțele judecătorești, interesează numai dacă este sau nu constituțională, dar odată avut acest caracter, ele nu pot decât s'o aplice în

mod riguros și cu sânge rece. De aci principiul „dura lex sed lex“.

Echitatea, pornită de cele mai multe ori din aprecieri cu totul sentimentale ale judecătorului, nu-și poate avea aplicațiunea decât în cadrul legii și nici de cum în afară sau contra ei, căci s'ar comite dese și regretabile abuzuri.

Rolul social al judecătorului, nu se rezumă în a eluda legea pentru considerațiuni de echitate, ci de a o aplica cu stricteță iar prin echitate să se înțeleagă aprecieri suverane ale judecătorului, care să-l determine a nu da 2 ani de pușcărie unui flămând care fură o pâine iar unui tâlhar de codru o simplă amendă.

Aci criteriul de apreciere al judecătorului este nemăsurat de mare și numai aci judecătorul poate fi călăuzit de echitate în mod hotărâtor.

În rezumat, socotim că judecătorul nu poate nici odată privi legea prin prizma sentimentală e echității, ci din contră, echitatea trebuie veșnic privită prin prizma legii.

FL. FRUMOSU
Avocat

O PROPUNERE

In ce privește executarea cărților de judecată civile

În materie de executări silite mobiliare, judecătorul de ocol poate delega notarul până la valoarea de 50 lei, administratorul de plasă până la 100 lei.

Azi însă, cu valuta actuală, executări de 50 și 100 lei, nu mai există.

Pentru sumi mai mari, dela 500 lei în sus, spre exemplu, mai sunt executări, dar oamenii care apelează la oficiul justiției, găsesc greutateți în calea lor și anume, plata transportului magistratului la domiciliul debitorului.

Trăsura costă 400—500 lei, fapt care îngreuiază pe cei care au hotărâri judecătorești în buzunar, unii stând pe gânduri dacă să mai procedă la executare, or nu.

Când exista justiția ambulantă, se puteau face executările cu ocazia prezenței judecătorului prin comuni, acum, poporul e obligat să plătească o trăsură.

Dăunăzi am pus un sequestru la un sătean, pentru suma de 1500 lei. Trăsura a costat 500 lei. A doua zi, a venit debitorul la judecătorie și a adus acei 1500 lei, dar plângea că e sărac, rugându-se să-l ert pentru rest. Faptul depinzând numai de creditor, nu de mine, evident că nu i-am putut face nimic.

Trebuie să dea și cei 500 lei pentru trăsură.

Iată ce propun eu:

Să se admită dreptul de a putea delega notarul până la valoarea de 1000 lei și administratorul de plasă până la aceia de 3000 lei, fiindcă acesta merge pe la comuni în inspecție, cu care ocazie poate aplica sequestru și face vânzări.

Sunt mulți care au hotărâri de 200—300 lei, pe care le lăsa în părăsire, din cauza cheltuelilor de transport.

Pentru ei, nu există justiție!

TRAIAN ROMULUS SCRIBAN

INALTA CURTE DE CAS. ȘI JUSTIȚIE, S. I

Audiența dela 17 August 1924

Președinția d-lui GR. ȘTEFĂNESCU, consilier

Elena Brăescu cu Iosef Riss ș. a.

Decizia No. 1376

Chirii. — Comisiuni arbitrale. — Chiriași cari cer reducerea la comisiunile arbitrale, pe motiv că chiria ce plătește este mai mare ca cea legală. — Necompetința comisiunilor de a se pronunța asupra unei asemenea cereri. — Art. 18, 38, 39 și 48 din legea dln 1924.

Din comb. art. 18, 38, 39 și 48 din legea din 1924, cum și din întreaga ei economie și debaterile parlamentare, rezultă că comisiunile arbitrale au o competență cu totul limitată și ele nu pot judeca alte cereri decât acele ce în mod expres le sunt date în competență.

Ele au fost create în principal pentru a judeca cerețile făcute de proprietari pentru dobândirea sporului de chirie legal și numai în mod excepțional — cel prevăzut de art. 18 și 48 — li s'a dat dreptul să judece și cerețile făcute de chiriași pentru reducerea chiriei.

Prin urmare, întrucât legea nu permite chiriașilor să se adreseze comisiunilor arbitrale decât în aceste două cazuri, orice alte cereri făcute de dânsii pentru reducerea sau fixarea chiriei, nu pot fi îndreptate la aceste comisiuni, chiriașii rămânând a-și valorifica pretențiunile pe calea dreptului comun.

Curtea

Ascultând pe d. avocat Văleanu în dezvoltarea recursului și

Deliberând,

Asupra recursului făcut de Elena Brăescu în contra deciziei comisiunii arbitrale de pe lângă Curtea de Apel din Chișinău No. 59/924, în proces cu Iosef Riss și R. Scaianschi.

Văzând motivele de casare astfel formulate :

«I. Violarea și greșita interpretare a art. 1 comb. cu art. 10 și 38 alin. 5 din legea chiriilor.

«Contractul meu de închiriere expirând la 21 Sept. 1924, potrivit art. 1 legea chiriilor, se prelungește până la 6 Mai 1927, în condițiunile legii chiriilor, deci, cu toate drepturile și obligațiunile stabilite de lege pentru toate celelalte contracte prelungite. Ori printre drepturile stabilite de lege în favoarea contractelor prelungite de dânsa, cel mai important este fixarea unui quantum de chirie pe care e obligat chiriașul a-l plăti și peste care proprietarul nu are dreptul a trece. Așa fiind, întrucât contractul meu e din acele cari se prelungesc și urmează a se bucura și el de protecțiunea legii în ce privește quantumul chiriei de plătit, cererea mea de fixare de chirie era întemeiată, și numai prin violarea sus arătatelor texte de lege și greșita lor interpretare, comisiunea arbitrală mi-a respins cererea de fixare de chirie.

«În fapt, cu certificatele prezentate am dovedit, că ocup trei camere dintre cele cinci ocupate odinioară de Filadov și care în anul 1914 aveau o valoare locativă de 850 ruble anual, ceia ce revine pentru cele trei ocupate de mine, 510 ruble anual și întrucât nu am un venit superior sumei de 100000 lei potrivit art. 10 din legea chiriilor, va trebui să plătesc o chirie de 510 înmulțit cu 2,66 înmulțit cu 4, egal 5426,40 lei. Așa dar proprietarul îmi ia 33000 lei anual atunci când după lege ar trebui să plătesc numai 5426 lei. Ar fi inechitabil ca să nu mi se fixeze chiria și la contractul meu, pentru motivul că legea l a găsit încă în curs, atunci când aceeași lege fixează chiria chiar la contractele ce au expirat la 6 Mai 1924 și când legea prin art. 38 alin. 5 dă în competență comisiunilor arbitrale toate cererile de fixare de chirie, fără nici o distincțiune, fie că sunt introduse de proprietari contra chiriașilor, fie de aceștia din urmă contra celor dintâi. Comisiunea arbitrală respingându-mi cererea s'a abătut dela aceste principii dând o greșită interpretare sus arătatelor dispozițiuni legale și prin aceasta a dat o decizie casabilă ;

NOU: **Despre Testamente**, de d-l N. Jac Constantinescu, consilier la Curtea de Apel Galați. un volum în 175 pagini, cu doctrina și jurisprudența la zi, Prețul 60 lei.

«II. Violarea art. 45 alin. 4 comb. cu art. 10 din legea chiriilor.

«Inchirierea locuințelor, în spiritul legii chiriilor, nu e la libera tranșacție, deoarece proprietarii sunt limitați în dreptul lor de a conveni cu chiriașii asupra quantumului chiriei. Într'adevăr art. 45 alin. 4 consideră contravenție faptul de a specula, a cere sau a primi chirii mai mari decât cele stabilite prin lege, pedepsind aceste contravențiuni cu amendă dela 10000 — 50000 lei.

«Așa dar, din moment ce chiria ce-ași trebui să o plătesc este numai de 5426 lei, iar eu în realitate sunt obligat de proprietar să-i dau 33000 lei chirie anual, evident că aceasta e specula prevăzută și pedepsită de art. 45 al. 4 legea chiriilor. Cu ocaziunea desbaterilor Senatului, d. senator N. G. Popovici a întrebat ce se înțelege prin speculă? la care d. Ministrul G. Mărzescu a răspuns: «Tot ce depășește dispozițiunea legii în fixarea chiriei, care au o limită aci, este speculă. Dacă s'ar găsi un proprietar care să treacă peste limitele fixate de lege sau ar face convențiuni care depășesc aceste limite este speculă».

«Prin urmare, fiind evident că, în speță chiria ce plătesc este un preț de speculă și aceasta constituie o contravenție pedepsită de lege, desigur că această chirie de 33000 lei ce-mi pretinde proprietarul, nu mai poate subsista, ea cade prin însăși efectul legii chiriilor care e de ordine publică, și urmează a fi înlocuită prin chiria ce trebuia fixată de comisiunea arbitrală. Comisiunea însă respingând cererea de fixare de chirie, a violat și disp. art. 45 al. 4 comb. cu art. 10 legea chiriilor dând o hotărâre casabilă.

«III. Greșita interpretare a art. 13 comb. cu art. 38 al. 5 legea chiriilor.

«Prin art. 13 leg. chiriilor se permite sporirea chiriei chiar și la contractele în curs și evident că aceasta e o dispoziție în favoarea proprietarilor. Ar fi însă injust și inechitabil ca față de această favoare acordată proprietarilor, chiriașilor, care trebuie să se bucure de un tratament egal, să nu li se aplice și lor dispoziția referitoare la fixarea chiriei pentru motivul că contractul lor e încă în curs. Nu este nici un motiv legal pentru ca proprietarilor să li se acorde acest drept și să li se refuze același drept chiriașilor. Legiuitorul, dictând această măsură pentru fixarea chiriei și sporirea ei în contractele în curs, a avut de scop repararea unei nedreptăți; ea să nu fie dăunată proprietarului fiind obligat să primească o chirie inferioară celei pe care ar primi-o după quantumul fixat de lege, dacă contractul său ar fi deja expirat. Ori, aceeași nedreptate e de reparat și în cazul meu; de ce să plătesc eu o chirie superioară (de 6 ori mai mare decât cea pe care ar trebui să o plătesc după lege) atunci când toate celelalte contracte prelungite și cari au expirat puțin mai înainte (câteva luni) se bucură de quantumul de chirie fixat de lege? Din acest punct de vedere socot că onorata comisiune arbitrală a dat o greșită interpretare sus arătatelor texte de lege».

Având în vedere decizia adusă în recurs din care se constată în fapt că recurenta Elena Brăescu, locuind cu chirie în baza unui contract legalizat de notarul public din Chișinău la 22 Septembrie 1923, un apartament din imobilul situat în Chișinău, proprietatea intimaților în recurs Iosif Riss și R. Scianeschi, a introdus acțiune în fața Comisiunii Arbitrale de pe lângă Curtea de Apel din Chișinău, contra numiților intimați, pretinzând că chiria ce o plătesc este mai mare decât cea legală și cerând, în consecință, fixarea chiriei prin reducerea ei la cea legiuită și restituirea sumelor încasate de proprietari în plus peste prevederile legale;

Că, Comisiunea Arbitrală prin deciziunea atacată cu recursul de față, a respins ca inadmisibilă această acțiune;

Având în vedere că, pentru a decide astfel Comisiunea argumentează, pe de o parte că, din legea chiriilor rezultă că nu s'a dat în competența comisiunilor arbitrale dreptul de a reduce chiriile stabilite între părți prin libera tranșacțiune, iar pe

de altă parte, că chiriașii nu pot cere înaintea Comisiunilor arbitrale reducerea chiriilor, decât în cazurile expres prevăzute de lege prin art. 18 și 48, adică în cazul când sunt privați de încăperile subînchiriate nemobilate care trec în folosința proprietarilor și în cazul schimbării situațiunii în raport cu situațiunea valutară;

Având în vedere că prin motivele de casare, recurenta critică soluțiunea admisă de instanța de fond, susținând că s'a violat legea prin aceea că rău i s'a respins acțiunea introdusă pentru reducerea chiriei, de oarece conform art. 13 comb. cu 38 al. 5 din lege și chiriașii au dreptul să se adreseze comisiunei arbitrale pentru fixarea chiriei, iar nu numai proprietarii, iar pe de altă parte că, în privința chiriilor nefiind lăstate liberei tranșacțiuni, comisiunea era datoră să-i admită reducerea cerută chiar dintr'un contract în curs de executare.

Considerând că, prin art. 38 al legii chiriilor din 27 Martie 1924, înființându-se comisiunile arbitrale ca instanțe speciale pentru judecarea cererilor de fixarea chiriilor, legiuitorul a dispus, prin art. 39, fixarea chiriilor se face după cererea proprietarului care este obligat să alăture la cererea sa și recipisa de plata unei taxe speciale de 3 la sută calculată asupra sporului de chirie pretins pe un an, iar prin art. 40, comisiunea stabilește sporul de chirie convenit în conformitate cu dispozițiunile legii, obligând pe chiriaș la plata lui;

Că, pe de altă parte, legiuitorul a dispus prin art. 18 că și chiriașii au dreptul ca, în cazul când sunt privați de încăperile ce au avut subînchiriate nemobilat, în care caz subchiriașii devin de drept chiriași ai proprietarului, să ceară comisiunii arbitrale, în termenul stabilit de art. 39, o reducere de chirie proporțională cu numărul și importanța încăperilor de care au fost privați.

Că, de asemenea, prin art. 48 s'a dispus că în ultimul an al aplicării legii chiriilor, chiriașul sau proprietarul va putea cere comisiunii ratificarea chiriei în raport cu situațiunea valutară din momentul exigibilității ei;

Considerând că din aceste texte, precum și din întreaga economie a legii și din desbaterile parlamentare, rezultă că comisiunile arbitrale înființate ca instanțe speciale de judecată, au o competență cu totul limitată și ele nu pot judeca alte cereri decât acele ce în mod expres le sunt date de lege în competența lor; ele au fost create în principal pentru a judeca cererile făcute de proprietari pentru dobândirea sporului de chirie legal și numai în mod excepțional, în două cazuri, li s'a dat dreptul să judece cererile făcute de chiriași pentru fixarea chiriei;

Că, prin urmare, întrucât legea nu permite chiriașilor să se adreseze comisiunilor arbitrale pentru fixarea de chirie, decât în cele două cazuri, prevăzute de art. 18 și 48, urmează de aci că orice alte cereri făcute de chiriași pentru reducerea sau fixarea chiriei nu pot fi îndreptate la aceste comisiuni, chiriașii rămânând să-și valorifice pretențiunile pe calea dreptului comun;

Considerând că, astfel fiind în speță, comisiunea arbitrală privind cererea chiriașei, pentru reducerea chiriei, ca inadmisibilă, întrucât a fost adresată în fața ei, nu a violat legea, ci dimpotrivă a făcut o bună aplicare a art. 38, 39, comb. cu 18 și 48 din lege;

Că, prin urmare, din moment ce comisiunea ar-

bilaterală nu era competente să judece o atare cerere făcută de recurentă și din moment ce soluțiunea dată prin respingerea acțiunii ca inadmisibilă se menține pe considerațiunile de drept mai sus expuse, este inutil a mai discuta susținerile recurentei, deduse și prin motivele de casare că dânsa este în drept a pretinde reducerea chiriei chiar într'un contract în curs de executare ;

Că, dar, motivele de casare fiind neîntemeiate, recursul urmează a se respinge ca atare ;

Pentru aceste motive, Curtea respinge recursul, etc.

INALTA CURTE DE CAS. și JUSTIȚIE, S. II

Audiența dela 28 Mai 1924

Președinția d. lui OSCAR N. NICOLESCU, Președinte

Recurent : Elena Caliticos

Decizia penală No. 1474

Autorizațiunea femeii măritate în penal pentru condamnarea ei la despăgubiri civile. — Dacă femeea măritată poate fi condamnată la despăgubiri civile fără autorizarea soțului. — Art. 198 și 1000 cod. civ.

Din art. 198 și 1000 col. civil, rezultă că în materie penală instanțele judecătorești pot condamna la despăgubiri civile pe o femeie măritată fără să fie nevoe de a chema în cauză pe soțul ei spre a i da autorizare.

Curtea,

Ascultând pe d-l Procuror Al. Dem. Oprescu, în concluziuni,

Deliberând,

Acupra mătivului de racurs astfel formulat :

«Onor Tribunal Vaslui, prin sus arătata sentință, mi-a respins apelul făcut, rămânând condamnată la 200 lei amendă și 200 lei despăgubiri civile, neținând seamă de certificatul medical anexat, prin care dovedeam prejudiciu cauzat mie și, în plus, n'a dispus citarea soțului meu Haralambie Caliticos».

Având în vedere că, prin sentința supusă recursului de față, recurenta Elena Caliticos a rămas condamnată la amendă în baza art. 238 și 352 cod. pen., precum și la plata de despăgubiri către partea civilă ;

Având în vedere că, prin motivul de casare, recurenta susține că instanța de fond a violat legea, de oarece a condamnat-o fără a ține seamă de certificatul medical aflat la dosar și nu a citat pe soțul ei ca răspunzător civilmente ;

Având în vedere că, pentru a menține condamnățiunea dată recurentei de prima instanță, Tribunalul, ca instanță de apel, arată, prin sentința atacată cu recurs, că a avut în vedere toată instrucțiunea urmată în cauză la judecătorie ;

Considerând că, printre actele instrucțiunii cauzei, figurează și certificatul medical invocat de recurentă ; că, instanța de fond, declarând că a ținut seamă de toată instrucțiunea, reese că a avut în vedere și acel certificat medical ;

Considerând că, după art. 198 cod. civ. autorizațiunea bărbatului nu se cere când femeea este urmărită înaintea judecătii în pricinii criminale sau polițienești ;

Că, din acest text de lege, rezultă că, în materie penală, instanțele judecătorești pot condamna la despăgubiri civile pe o femeie măritată, fără să fie nevoe de a chema în cauză pe soțul ei spre a-i da autorizare, căci dacă femeea poate, fără autorizațiune, să se apere în contra acțiunii publice, ea poate, de asemenea, să se

apere, fără autorizațiune și în contra părții civile, în temeiul maximei: *accessorium sequitur principale* ;

Considerând, pe de altă parte, că soțul nu este civilmente responsabil de paguba cauzată prin delictetele sau quasi-delictetele săvârșite de femeea lui, întrucât art. 1000 din codul civil nu enumeră pe soț între persoanele răspunzătoare de faptele altuia, și întrucât femeea nu se găsește în acelaș raport de dependență față de bărbatul ei, ca copiii minori față de tatăl, sau ca lucrătorii față de patroni, afară de cazul când dânsa ar fi fost prepusa soțului ei, sau când acestuia i s'ar putea imputa o culpă personală, neglijență ori imprudență, după regulile de drept comun, ceea ce nu este în speță ;

Considerând că instanța de fond condamnând pe recurentă personal la despăgubiri civile și fără a chema pe bărbatul ei în cauză spre a-i da autorizare, nu a violat legea, ci a făcut o justă aplicațiune a principiilor de drept ;

Că, astfel fiind, motivul de casare este nefondat și recursul urmează a fi respins ca atare.

Pentru aceste motive, Curtea, respinge, etc.

INALTA CURTE DE CAS. ȘI JUSTIȚIE, S. II

Audiența din 11 Iunie 1924

Președinția d. lui OSCAR N. NICOLESCU, Președinte

Recurent . Colonel Gh. Dragu și a.

Deciz' a penală No. 1613

Recurs în Casație în contra unei hotărâri care achită pe infractor. Materie corecțională. Materie criminală. Dacă și când partea civilă poate face un asemenea recurs, cu privire la despăgubirile civile. Art. 396, 411 și 412 pr. penală.

Dacă art. 411 pr. penală prescrie că partea civilă nu va putea în niciun caz să ceară anularea unei deciziuni de achitare sau absolvire, această dispozițiune este aplicabilă numai în materie criminală, iar nu și în materie corecțională, unde art. 412 pr. penală acordă părții civile dreptul de a face recurs în casație pentru interesele sale civile, chiar când deciziunea atacată cu recurs achită pe prevenit.

Curtea.

Asupra incidentului de inadmisibilitate a recursului, pusă în discuțiunea acestei Inalte Curți de către d. Procuror Al. Dem. Oprescu în concluziunile sale, ascultând pe d. avocat Dragu în susțineri.

Deliberând :

Asupra admisibilității recursului de față :

Având în vedere că prin sentința atacată cu recurs de către recurentii colonel Gh. Dragu, D. Lupescu și Alex. Th. Rotaru, ca parte civilă, inculpații Cl. Podoleanu și Vasile Tacă au fost achitați de faptul de delapidare imputat, precum și de plata oricăror despăgubiri civile față de recurenți ;

Considerând că art. 396 cod. pr. penală dispune că partea civilă are dreptul de a face recurs, în termen de trei zile libere din ziua în care s'a pronunțat deciziunea numai în contra dispozițiunilor relative la interesele sale civile.

Că, pe de altă parte, art. 412 cod. pr. penală, dispune că, în materie corecțională și polițienească căile de anulare arătate de art. 405 sunt deschise părții urmărite, Ministerul Public și părții civile, în ceea ce privește pe fiecare, în contra deciziunilor date în ultima instanță, fără a distinge pe cele de condamnare de cele de achitare ;

Că, dacă art. 411 pr. penală prescrie că partea

civilă nu va putea, în nici un caz să ceară anularea unei deciziuni de achitare sau absolvire, această dispozițiune este aplicabilă numai în materie criminală, iar nu și în materie corecțională, unde art. 412 pr. penală, acordă părții civile dreptul de a face recurs în Casație pentru interesele sale civile, chiar când deciziunea atacată cu recurs achită pe prevenit;

Considerând, în speță, că deși recurenții atacă cu recurs sentința Tribunalului prin care inculpații au fost achitați de orice penalitate, totuși întrucât recursul lor poartă numai asupra intereselor civile, el urmează a fi declarat admisibil în principiu și a se da părților cuvântul în fond.

Pentru aceste motive, Curtea declară admisibil, în principiu, recursul făcut de părțile civile, etc.

NOTĂ. — Deciziunea de mai sus a Inaltei Curți de Casație are marele merit de a pune capăt unui echivoc care se perpetua în mod supărător, deși socotim că foarte puțini erau cei ce rămăseseră nedumeriți din cauza acestui echivoc.

În adevăr, deși legea este mai mult decât categorică în cele ce privește dreptul părții civile în materie polițienească și corecțională de a uza de calea recursului în Casație pentru valorificarea intereselor sale civile, indiferent dacă hotărârea atacată este *condemnatoare sau liberatoare* (art. 412 pr. pen.), totuși se creiază o falsă credință că acest drept de recurs nu l-ar avea partea civilă în caz de hotărâri achitătoare.

Această credință eronată izvorăse tocmai din echivocul de care pomenim mai sus, — echivoc care porcede la rândul său din redacțiunea defectuasă a deciziunilor pronunțate în această materie de Suprema noastră instanță. Aceste deciziuni, în majoritatea cazurilor, erau prilejuite de recursuri făcute de părțile civile contra hotărârilor achitătoare, recursuri cari vizau însă direct latura penală, iar nu interesele civile ale recurentului.

De altfel, în practică rareori s'a văzut făcându-se recurs de partea civilă în caz de condamnățiuni, așa că mai toate recursurile introduse de această parte au loc cu privire la hotărâri achitătoare. Cum în mai toate aceste recursuri se cerea casarea hotărârii achitătoare pentru motive ce priveau acțiunea penală și reprimarea faptului imputat, iar nu interesele civile, cu drept cuvânt Suprema Instanță respingea aceste recursuri ca inadmisibile, uzând însă de o formulă imperfectă care se repeta aproape stereotipic în deciziunile pronunțate în atari cazuri și anume: *«este inadmisibil recursul în Casație al părții civile în contra unei hotărâri prin care inculpatul e achitat»* (cităm ca mai recente deciziunile din 19 Noiembrie 1923 cu No. 2336, publicate în *Jurisprudența Generală* 1924, No. 19, speța 1106 și din 10 Octombrie 1921, *Jurisprudența Română* 1921, No. 363).

De aci echivocul că partea civilă pe deoparte

nu ar fi primită, în caz de achitare, de a face recurs nici chiar pentru valorificarea intereselor sale civile, iar pe dealtă parte că recursul acestei părți ar fi admisibil chiar cu privire la chestiunea penală, când hotărârea e condemnatorie.

După cum arătam și mai sus, acest echivoc nu a putut dezorienta decât pe cei ce nu voiau să țină seamă în primul rând de dispozițiunea categorică a art. 412 pr. pen. și în al doilea rând de principiile indiscutabile din cari decurg drepturile părții civile ca parte alăturată în procesul penal.

Art. 412 acordă părții civile dreptul de recurs în ceia ce privește interesele sale, atunci când pricina e de natură corecțională sau polițienească, fără a face deosebire între hotărârile condamnatoare și cele achitătoare. Art. 411 pr. pen. care ridică părții civile dreptul de recurs contra deciziunilor achitătoare sau de absoluțiune, pronunțate de Curtea cu jurați, constituie o excepțiune limitată numai în materie criminală și justificată de rațiunea că, odată terminată judecata în fapt înaintea Curților cu jurați printr'o deciziune achitătoare sau absolutorie, desbaterile nu mai pot fi reînnoite în fața unei alte Curți cu jurați și, ca atare, instanța de trimetere, dacă ar fi să se admită recursul părții civile, ar fi în imposibilitate de a statornici temeinicia pretențiunilor acesteia.

Chiar dacă art. 412 nu ar fi accentuat asupra punctului că nu trebuie să se facă deosebire între hotărârile achitătoare și cele condamnatoare și încă, conform principiilor generale, trebuia să se ajungă la aceeași concluziune.

Acțiunea civilă, chiar atunci când se intentă ca acțiune alăturată în instanța penală, păstrează totuși, în esența sa, întreaga independență față de acțiunea publică.

Toate îndrituirile și garanțiile pe care partea civilă le-ar fi avut, dacă îndrepta acțiunea sa la instanțele civile, rămân neatinse și în instanța penală atâta timp cât o dispozițiune expresă din procedura penală nu vine să restrângă sau să modifice dispozițiunile procedurii civile.

Așa dar principiile generale ne conduc la regula că: *«recursul părții civile este admisibil întotdeauna când el poartă asupra intereselor acestei părți»*, de unde corolarul neîndoios că *«recursul părții civile este inadmisibil ori de câte ori el vizează acțiunea penală și penalitatea»*.

Greșit, deci, se amesteca în discuțiune termenii de achitătoare și condemnatorie, fiindcă nu aceștia diferențiază soluțiunea cu privire la admisibilitatea și inadmisibilitatea recursului părții civile. Ceia ce interesează este dacă partea civilă își sprijină recursul pe motive tinzând la realizarea intereselor sale civile sau din contră pe motive ce vizează aplicarea pedepsei sau reînnoirea acțiunii penale; în primul caz recursul e admisibil

în al doilea inadmisibil, indiferent dacă hotărârea e condamnatorie sau achitătoare.

Deci se greșea în deciziunile Inaltei Curți când se spunea că recursul părții civile este inadmisibil *contra hotărârilor achitătoare*, fiindcă se exprima altceva decât ce voise Inalta Curte să spună și anume că recursul părții civile e inadmisibil atunci când este îndreptat contra dispozițiilor din hotărârea atacată cu recurs privitoare la penalitate și la acțiunea publică.

Dovadă că acesta a fost modul constant de a vedea a Inaltei Curți de Casație e că o serie de deciziuni declară admisibil recursul părții civile chiar contra hotărârilor achitătoare atunci când tinde la valorificarea intereselor civile (deciziunile: 1182 din 28 Sept. 1920 *Jurisprudența Română* 1920, Nr. 272 și 2363 din 13 Oct. 1924 *Jurisprudența Generală* 1924 speța 2178, fără a mai cita altele mai vechi).

Pe de altă parte, din toate deciziunile prin care se răspunsese ca inadmisibile recursurile părții civile, se poate vedea că ceia ce a determinat respingerea nu era faptul că hotărârea atacată cu recurs era achitătoare, deși se insista în redacțiunea deciziunilor asupra acestei împrejurări, ci faptul că recursul viza acțiunea publică și penalitatea, iar nu interesele civile (deciziunile citate în nota de sub speța No. 1106 din *Jurisprudența Generală* 1924, iar mai recente deciziunea No. 2267 din 3 Oct. 1924 în *Jurisprudența Generală* 1924 speța 2183; a se vedea și nota d-lui I. P. Stănescu sub speța 1967 din *Jurisprudența Generală* 1924).

Iată de ce credem că deciziunea pe care o adnotăm, prin felul precis în care se exprimă de data aceasta soluțiunea Inaltei noastre Curți, curmă echivocul și nu mai lasă posibilă nici o îndoială asupra admisibilității recursului părții civile și condițiilor acestei admisibilități.

Soluțiunea Inaltei noastre Curți este aceeași ca și a jurisprudenței și doctrinei franceze, dispozițiunile din procedura noastră penală în această materie fiind perfect identice cu cele din codul instrucțiunii criminale franceze. (Doctrina a se vedea: *F. Hélie* Traité de l'instruc. crim. ed. 2 vol. VIII, No. 3907, *F. Hélie et Depeiges*, Pratique Criminelle, ed. 3, I, No. 1012; *Boitard* Leçons de dr. crim. ed. 10 pag. 759; *Dutruc*, Ministère public, I, v° Cassation, No. 32; *Garraud*, Traité d'instr. crim., III, p. 598; *J. A. Roux*, Cours, p. 763; *Vidal et Magnol*, Cours, ed. 6, No. 869; iar pentru jurisprudențe a se vedea: *Dalloz*, Code d'instr. crim. annoté, sub art. 407, No. 227 și urm.

În Belgia s'a rezolvit această problemă în același sens (v. *G. Beltjens*, Code d'inst. crim. belg. art. 413, No. 1 și urm.

În Italia chestiunea nici nu poate fi discutată

fiindcă art. 507 și 511 pr. pen. italiană dispun în mod expres că partea civilă nu poate uza de calea recursului decât în privința intereselor sale civile, în caz de condamnare, conform art. 507, iar în caz de achitare pe temeiul art. 512 (v. *A. Jannitti di Gayanga*, Codice di Procedura Penale, pag. 689 și 703; *Manzini*, Trattato di proc. penale, II, p. 476).

VINTILA DONGOROZ

CURTEA DE APEL IAȘI, SECȚIA II

Audiența dela 26 Noembrie 1923

Președenția d-lui D. CIHODARIU, președinte

Decizia civilă No. 177

Perimare. — Quasi delict. — Acțiune izvorâtă din accidentul dela Ciurea. — Dacă această acțiune este civilă sau comercială? — Art. 3 și 4 c. com.; art. 998 și urm. c. civ. și art. 257 pr. civ.

În soluționarea cererii de perimare urmează a se examina caracterul acțiunii după natura motivelor de drept pe cari, întemeiat sau nu, reclamantii își sprijină acțiunea; că, în speță, din cuprinsul cererii introductive, din modul cum acțiunea a fost susținută și soluționată de prima instanță și din termenii declarației de apel, se constată că reclamanta a înțeles a-și întemeia acțiunea pe un fapt ilicit, generator de daune, imputat direcției C. F. R. și nu pe o răspundere derivând din violarea obligațiilor unui contract de transport de natură comercială. Că, deci, acțiunea fiind bazată pe disp. art. 998 și 999 C. civil, nu are caracter comercial, astfel că termenul de perimare prevăzut de art. 257 Pr. civilă nu e împlinit.

Reclamanta prin d nii avocați Lascar Antoniu și Alexandru Alexandrini; C. F. R. prin adv. D. Xenopol și N. Ionescu Râmniceanu.

Curtea, în majoritate,

Având în vedere că direcția generală C. F. R. își întemeiază cererea de perimare pe dispozițiunile art. 903 cod. com., socotind afacerea ca fiind de natură comercială;

Văzând și opunerile reclamantilor prin care susțin că acțiunea lor fiind bazată pe disp. art. 998 și 999 c. civ., nu are caracterul comercial și conchide la respingerea cererii nefiind îndeplinit termenul de 2 ani dela ultimul act de procedură cu caracter contradictor, care a avut loc la 26 Oct. 1921;

Având în vedere că formularea motivelor de fapt și de drept aparțin celui ce reclamă și nu pot fi modificate fără consimțământul părților de către instanța de judecată care are căderea numai de a judeca temeinicia lor cu ocazia cercetării fondului pricinii;

Că deci în soluționarea cererii de perimare urmează a se examina caracterul acțiunii după natura motivelor de drept pe cari, întemeiat sau nu, reclamantii își sprijină acțiunea;

Că din cuprinsul cererii introductive, din modul cum acțiunea a fost susținută și soluționată de prima instanță și din termenii declarației de apel se constată, într'adevăr, că reclamanta a înțeles a-și întemeia acțiunea pe un fapt ilicit, generator de daune, imputat direcției C. F. R. și nu pe o răspundere derivând din violarea obligațiilor unui contract de natură comercială;

Având în vedere că faptele producătoare de daune și care izvorăsc din neexecutarea unui act de comerț fiind socotite ca accesorii a unui astfel de act, dau naștere la obligații denatură comercială, fie că ar fi săvârșite cu voință sau fără intenție, și chiar când ar constitui violarea unei reguli de ordine publică;

Că delictetele și quasi-delictetele prevăzute de art. 998 urm., urm. cod. civ. fiind fapte de sine stătătoare, care derivă din

violarea unui principiu de echitate și nu a unor obligațiuni contractuale, au existență proprie, deoarece fiind născute în afară de orice raport contractual, nu pot fi socotite ca accesorii a unui act de comerț, chiar dacă au fost săvârșite cu ocazia îndeplinirii lui, căci simpla legătură materială nu ajunge ca să imprime faptului dăunător caracterul comercial, când legătura de drept lipsește; că, natura comercială a delictului sau quasi-delictului este prezumată, potrivit art. 4 cod. com., numai când faptul ce derivă din culpa extracontractuală ar fi săvârșit de un comerciant;

Având în vedere că, în drept, se discută dacă răspunderea căraușului necomerciant, în caz de accidente întâmplare cu ocazia transportului persoanelor, derivă din contract, și dacă este deci de natură comercial obiectivă;

Că, însă, întrucât reclamanta își întemeiază pretențiunile sale pe dispozițiile art. 998 urm. cod. civ., acțiunea sa este civilă și termenul prevăzut de art. 257 pr. civ. nefiind împlinit, câtă să se respingă cererea de primare.

(ss) D. Cihodariu, N. N. Gane, E. Petit.

Opiniune

Având în vedere că acțiunea de față, deși întemeiată pe dispozițiunile art. 998 cod. civ., este, totuș, comercială și de aceea apelul în cazul de față urmează a fi perimat, deoarece a trecut mai bine de un an fără a se fi urmat vreun act de procedură cu caracter contradictor. În adevăr, socotim că este fără temei a se țarmuri sfera actelor de comerț numai la convențiuni; că legiuitorul, atunci când, prin art. 3 din cod, consideră ca fapte de comerț întreprinderile de transport, prin aceasta a înțeles să înjghebeze și să trateze ca acte de comerț nu numai contractele încheiate de întreprinzător în exercițiul întreprinderii sale; că, așa dar, toate obligațiunile născând din actele săvârșite de întreprinzător în împrejurările arătate mai sus, fie că acele obligațiuni au ca sursă obligațiuni contractate, fie că au simple fapte, ele sunt de natură comercială; că a spune contrariul, ar fi a se restrânge în totul sfera de aplicație a noțiunii de «act de comerț» și a se face o distincție arbitrară în seria nesfârșită a actelor săvârșite de întreprinzător, nu în exercițiul întreprinderii lui și care împreună și fără deosebire între ele formează acel total denumit de legiuitor «întreprindere de transport»; că, astfel pusă chestiunea, este evident că nu interesează de loc dacă acel ce a săvârșit actul are calitatea de comerciant sau nu o are, și într'un caz și într'altul, obligația fiind de natură comercială.

Pentru aceste motive, suntem de părere a se admite cererea de primare.

(ss) C. A. Gorgos, C. Vârgolici.

NOTA. Socotirea termenului de apel sau primare variind după natura civilă sau comercială a unui litigiu, este de mare însemnătate să găsim un criteriu după care stabilim acest caracter.

După un prim sistem se analizează însăși actul adus înaintea judecății, independent de modul cum afacerea a fost tratată la prima instanță. Caracterul civil sau comercial îi este dat după natura raporturilor pe care judecătorul le socotește în urma cercetării amănunțite a afacerii.

Un al doilea sistem, astăzi aproape unanim adoptat, determină natura litigiului după un criteriu procedural. Se cercetează numai modul cum părțile au înțeles să-și conducă procesul, sau calificarea dată de prima instanță care rezultă, în genere, din felul cum cei interesați au înțeles să se judece, mai bine zis, din neopunerea lor la o anumită calificare. (Hotărârea cas. Torino publicată în *Pandectele Române* 22. 3. 68 cu documentata notă a d-lui I. Fințescu).

Jurisprudența se sprijină pe motive puternice.

Formularea temeiurilor se sprijină o acțiune aparține reclamantului. Prin introducerea acțiunii el fixează atât competența cât și temeiul de drept du-

pă care înțelege să fie judecat. Pârâtul are un termen hotărît de lege pentru a-și formula obiecțiunile la legarea instanței în condițiunile stabilite de reclamant. De îndată ce așez termen a trecut, contractul sau quasi-contractul judiciar leagă părțile, cât și pe judecător, obligându-le să urmeze procesul, până la sfârșit, așa cum l-au primit.

Este un drept câștigat pentru ele de a vedea instanța deslegându-se în condițiile în care au legat-o. Tribunalul nu poate să judece decât ceea ce părțile au înțeles să-i supună, el fiind creat în interesul lor. (*Garsonnet*, vol. II, 399; 253 B; vol. I, 148 *Bioche*, *Compétence*, 35; *Rousseau & Lesnay*, 120; *Chauveau sur Carré*, 1, 254; *Aubry & Rau*, XXX, nota 15).

Dacă părțile nu au crezut oportun să dovedească comercialitatea în timp util, zice Casația română, la 25 Aprilie 1895, acțiunea se socotește civilă. Și aceasta este și cea mai juridică interpretare, deoarece incompetența unor instanțe de a judeca afaceri comerciale nu e de ordinea publică și se poate acoperi prin înțelegerea părților.

Nu putem însă accepta că acest caracter să fie dat după singurul criteriu a calificării sentinței, deoarece este cunoscut că, de obicei, personalul greșii o dă. Când nu avem alt indiciu, este necesar să procedăm la analiza amănunțită a naturii litigiului. (Casația, *Jurisprudența Română* 1901, 399; 1908, 105; 1909, 188; 1912, 252; precum și numeroasele hotărâri din Italia indicate de d-l Fințescu în nota citată).

Curtea de Iași, a cărei decizie reproducem, aplică cu majoritate criteriul procedural, cercetând totuși faptele care au dat naștere acțiunii. Ea adoptă deci un sistem mixt.

Minoritatea se pronunță pentru aplicarea celui lalt criteriu, în care caracterul acțiunii ar depinde de natura proprie subiectivă a litigiului.

În considerente Curtea atinge și chestiunea naturii civile sau comerciale a quasi-delictului survenit în cursul executării unui contract de transport. Și Curtea pare a se alipi la teoria care-l consideră independent de contractul cu prilejul căruia a luat naștere.

Adversarii acestui fel de interpretare susțin că legiuitorul a înțeles să cuprindă sub denumirea de „acte de comerț” nu numai cele enunțate în art. 3 cod. com. Toate obligațiile ce derivă din actele menționate în acest text precum și toate cele ce ar putea lega vre-un negustor ar fi comerciale, afară de cele care ar fi esențialmente civile. (Art. 4).

Și dificultatea se ivește atunci când ni se cere să distingem cele ce sunt esențialmente civile de cele ce ar putea avea caracter comercial.

În cazul nostru, o analiză aprofundată ne învederează că este o deosebire între acțiunea ce derivă din nerespectarea contractului de transport, și aceea care se naște de pe urma unui accident survenit cu ocazia îndeplinirii contractului de transport. Aceleași reguli nu pot cărmui acțiunea ce ia ființă din călcarea stipulațiilor voluntare a unui contract comercial și acțiunea ce derivă din călcarea unei obligații preexistente (cum ar zice Planiol) de a asigura viața călătorilor.

Calificarea juridică a unei obligații vine delat actul care i-a dat naștere. Pentru ca actul de comerț să poată da numele acțiunii ce rezultă din quasi delict, ar trebui ca între ele să existe o strânsă legătură. Actul de comerț trebuie să fie cauza

directă și imediată care are de efect săvârșirea quasi delictului.

Se poate ca un quasi delict să fie cuprins, să fie învelit de un act comercial. Dar elementele sale distincte apar numai decât dacă-l supunem unei analize mai ascuțite. După ce-l desfăcăm de coaja ce-l ascunde, el ni se înfățișează întreg și nu ne mai putem înșela asupra caracterului său.

Obligația poate numai atunci fi numită comercială, când evenimentul care i-a dat naștere este de natură comercială.

Dar obligația de dezvăluire ce incumbă direcției C. F. R. nu izvoarește dintr'un act de comerț. Nu se dovedește, nici nu se poate ști dacă un contract de transport a existat vreodată între reclamant și direcția C. F. R. Accidentul este faptul generator al acțiunii. Și un accident nu poate desigur fi nici odată de natură comercială.

Nimeni nu va spune vreodată că acțiunea în daune, paralelă acțiunii penale împotriva bancherului care fuge cu banii depuși, este o acțiune comercială, cu toate că fapta sa a săvârșit-o cu prilejul exercitării comerțului său.

Între actul de comerț și quasi delict nu există decât o legătură întâmplătoare, pur materială, care este insuficientă pentru a atrage o calificare juridică.

Quasi delictul legii Aquilia rămâne bine caracterizat de elementul de culpă în abstract, de vătămare a intereselor altuia și rămâne perfect distinct de actele civile ori comerciale cu prilejul cărora ia naștere. El este de sine stătător ca izvor de obligații, fiind totdeauna cârmuit de regulile codului civil.

„Le délit“, zice Saleilles, „né en dehors de tout rapport de contract, s'attaque à un état de droit absolu; ses éléments sont partout les mêmes et les mêmes partout“.

Legiuitorul a voit în mod general să puie între actele de comerț numai acele acte care implică un acord de voințe spre un scop comercial.

Dreptul comercial este o derogare dela dreptul comun. El este o legiuire de excepție (T. Stelian, Curs, pag. 51), o abatere dela normele obișnuite, creat pentru a apăra interesele unei anumite clase sociale a cărei dezvoltare este prielnică întregii societăți. El reglementează actele ce fac comerțianții. Ori toate aceste acte cer un acord de voințe. Din primele articole legiuitorul hotărăște de care acte se va ocupa.

Nu ne este permis să extindem prin analogie dispoziții excepționale ale unei legi ori cât de mare ar fi dorința de lărgire a cadrului codului de comerț.

Această interpretare nu este juridică, și nici măcar utilă. Termenele scurte de prescriere și perimare sunt de folos numai comercianților în raporturile dintre ei, și nu putem lipsi de justițiabilii civili, care numai dintr'o întâmplare iau parte la un act comercial, de avantajile ce decurg pentru ei din dreptul comun, când între faptul săvârșit și actul de comerț nu este decât o legătură materială.

De câte ori legiuitorul voește să deroage dela normele generale stabilite, o spune anume. Astfel a hotărât considerarea drept comercială a quasi-

delictului de abordaj. Dar a avut grijă să determine amănunțit cazul când se abate dela spiritul legii.

ALEXANDRU ALEXANDRINI

Avocat

A APĂRUT în editura *Curierul Judiciar* S. A. Vol. I din TRATATUL DE DREPT PENAL ȘI PROCEDURA PENALA de I. Tanoviceanu, pus la curent cu doctrina de d-l avocat Dr. Vintilă Dongoroz, cu referințe pentru Bucovina de d-l Dr. Corneliu Chiselită, consilier la Inalta Curte de Casație, iar pentru Ardeal de d-l Dr. Ștefan Laday, jurisconsult în Cluj, și jurisprudența până la zi de d-l Dr. E. C. Decusară, cu concursul d-lui Dr. avocat Gr. C. Conduratu, și cu o Prefață de d-l N. C. Schina.

Volumul cuprinde 1060 pagini, tipărit pe hârtie velină, în cele mai bune condițiuni. Prețul 500 lei.

Comandele se primesc la *Curierul Judiciar*, București, str. Artele 5, lângă Palatul Justiției. Depozit general la „Agence de librairie et de publication“ str. Lipscani, de unde librăriile se pot furniza.

A apărut *Revista Penală An. 3 No. 9-10*, cu următorul cuprins: *Fr. Nowodoworski* de d. profesor Iulian Teodorescu; *Problema reparațiunii prejudiciului cauzat victimei lezate printr-o infracțiune* de d. avocat Ioan Rădulescu; *Despre organizarea mijloacelor de moralizare a deținuturilor* de d. subdirector Sim. E. Niculescu; o interesantă cronică populară cu referințe din *Franța, Anglia, Germania, Olanda, Belgia, și Cehoslovacia* de d. avocat G. Viăbieseu; *Recenziu* de d. n. I. Teodorescu și E. C. Decusară și o bogată *Revistă a Revistelor străine penale*: *Zachia, Bolletino di diritto penale, La Giustizia Penale, Rivista Penale, Rivista general de Legislacion I Jurisprudencia* (Madrid) și *Revista de criminologia, Psiquiatria I Medicina legal* (Buenos-Aires) de d. n. avocați Vintilă Dongoroz și I. Rădulescu.

Abonamentul pentru magistrați 100 lei anual iar avocați 150 lei anual.

A apărut în Editura «Curierul Judiciar», *Deuxième Assemblée de la Société des Nations* de d-l Demetru Negulescu, Profesor la Universitatea din București.

A apărut: **Drept comercial comparat**, curs predat la Universitatea din București de d-l Dr. C. A. Stoeanovici. Volumul cuprinde 290 pag. Prețul 220 lei.

— De acelaș autor: **Vadul Comercial**. volumul cuprinde 140 pag. Prețul 80 lei.

Rugăm pe onor. noștri colaboratori și cititori — avocați și magistrați — să binevoiască a continua cu trimiterea regulat, săptămânal, a hotărârilor ce interesează a fi publicate ca spețe fie în **Curierul Judiciar** în extenso, fie în **Jurisprudența Generală** în rezumat așa după eum le publicăm.

La hotărârile care prezintă un interes deosebit, Redacția va îngriji să fie însoțite de *Note*.

Rugăm stăruitor pe d-nii abonați din provincie a nu mai aștepta alte invitațiuni, sau sosirea încasatorilor, și a bine voi să trimită achitarea abonamentului prin mandat postal, direct la administrația ziarului „Curierul Judiciar“, București, Rahovei 5, notând pe cotorul mandatului „pentru abonamentul datorat partida No...“